

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 310/2020-46

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. februára 2021 v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a zo sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského prerokoval ústavnú sťažnosť obchodnej spoločnosti M. S. Group, a. s., IČO 31 586 791, Zvolenská cesta 15, Banská Bystrica, zastúpenej advokátom JUDr. Petrom Petríkom, Ruttkaya Nedeckého 12, Banská Bystrica, vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 60 Cb 97/2008 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo obchodnej spoločnosti M. S. Group, a. s., na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 60 Cb 97/2008 p o r u š e n é b o l i .

2. Spoločnosti M. S. Group, a. s., priznáva finančné zadostúčinenie v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré je jej Okresný súd Banská Bystrica povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Okresný súd Banská Bystrica je povinný nahradiť spoločnosti M. S. Group, a. s., trovy právneho zastúpenia v sume 450,28 eur (slovom štyristopäťdesiat eur a dvadsaťosem centov) na účet jej právneho zástupcu JUDr. Petra Petrika, Ruttkaya Nedeckého 12, Banská Bystrica, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. apríla 2019 doručená ústavná sťažnosť obchodnej spoločnosti M. S. Group, a. s., IČO 31 586 791, Zvolenská cesta 15, Banská Bystrica (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 20 ods. 1, čl. 20 ods. 4, čl. 35 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a 2, čl. 48 ods. 2 a čl. 13 ods. 1 v spojení s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkom Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 60 Cb 97/2008 z 18. júna 2018 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie okresného súdu“) a rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 43 Cob 98/2018 z 20. decembra 2018 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie krajského súdu“). Sťažovateľka ďalej namieta porušenie základného práva na spravodlivé prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 60 Cb 97/2008 (ďalej len „napadnuté konanie“).

2. Ústavný súd uznesením sp. zn. III. ÚS 310/2020 z 19. augusta 2020 prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie v časti porušenia práv uvedených v bode 1 výroku (zbytočné priesťahy).

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka sa ako vlastníčka nebytových priestorov v pozícii žalobkyne v konaní pred okresným súdom domáhala žalobou z 13. februára 2008 zaplatenia sumy 67 340 Sk (2 235,28 eur) s príslušenstvom voči Spoločenstvu vlastníkov bytov a nebytových priestorov (ďalej len „spoločenstvo“ alebo „žalovaný“) z titulu vydania bezdôvodného obohatenia. Pred začatím pojednávania vo veci samej zobrala sťažovateľka svoju žalobu čiastočne späť, pokiaľ ide o sumu 1 719,67 eur, a žiadala konanie zastaviť, pretože odpadol predmet sporu. Uznesením č. k. 60 Cb 97/2008-122 z 5. júna 2009 okresný súd konanie, ktoré sa týkalo sumy 1 719,67 eur, zastavil. Okresný súd teda pokračoval v konaní o nároku sťažovateľky na zaplatenie sumy 515,61 eur s príslušenstvom.

4. Bezdôvodné obohatenie malo na strane spoločenstva vzniknúť tým, že sťažovateľka ako výlučný vlastník nebytového priestoru na podklade zálohového predpisu uhradila zálohy na platby za služby spojené s užívaním nebytového priestoru za rok 2007. Na plnenie zálohy neexistoval podľa sťažovateľky žiadny právny titul, keďže spoločenstvo nedodalo predmetné plnenia (teplo, teplú a studenú úžitkovú vodu) z dôvodu, že sťažovateľka nebola napojená na centrálny zdroj tepla a nebola konečným odberateľom tepla. Sťažovateľka tvrdí, že v jej nebytovom priestore došlo k odpojeniu vykurovacieho systému zo strany spoločenstva a z tohto dôvodu sťažovateľka napojila vykurovací systém na samostatný zdroj tepla – elektrický kotol, ktorý vyrába teplo i teplú vodu. Studenú vodu v roku 2007 odoberala na základe samostatného zmluvného vzťahu s dodávateľom vody. Sťažovateľka zálohy spoločenstvu zaplatila pod hrozbou výkonu záložného práva; trvá však na tom, že neexistuje zákonný ani racionálny dôvod, aby zálohu na plnenie platila bez právneho dôvodu. Daný stav je podľa názoru sťažovateľky v rozpore s rozhodnutiami Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 M Cdo 7/2011 a sp. zn. 4 Cdo 230/2007.

5. Sťažovateľka ďalej v ústavnej sťažnosti namieta, že bolo porušené jej základné právo na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, pretože súdne konanie trvalo od 13. februára 2008 do 14. februára 2019, t. j. viac ako 11 rokov (z toho pred okresným súdom od 13. februára 2008 do 18. júna 2018, t. j. viac ako 10 rokov). Sťažovateľka poukazuje na to, že prietahy v konaní majú svoj výlučný pôvod v postupe okresného súdu, pričom sťažovateľka nebránila jeho činnosti, ale, naopak, poskytovala mu potrebnú súčinnosť. Sťažovateľka v tejto súvislosti požaduje primerané finančné zadosťučinenie, čo odôvodňuje *„ustálenou praxou ako aj tým, že za dané obdobie sme boli vystavení neistote týkajúcej sa výsledku konania, ako aj tým, že vzhľadom na neexistenciu meritórneho rozhodnutia, sme museli v snahe predísť premlčaniu našich nárokov z (každoročných) vyúčtovaní spoločenstva podávať z opatrnosti návrhy na Okresnom súde Banská Bystrica..., v snahe predísť premlčaniu pohľadávok voči spoločenstvu, titulom nesprávneho vyúčtovania nákladov spojených s užívaním nebytových priestorov“*.

6. Sťažovateľka navrhla vo vzťahu k referenčným normám nálezom deklarovat', že základné právo na spravodlivé prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 60 Cb 97/2008 porušené boli.

Sťažovateľke priznáva finančné zadosťučinenie v sume 10 000 eur, ktoré je okresný súd povinný zaplatiť jej do 2 mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

II.

Rekapitulácia vyjadrení účastníkov konania

7. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie okresný súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti z 22. októbra 2020 uviedol: *„Ústavnou sťažnosťou namietaná vec je právoplatne skončená rozsudkom č. k. 60 Cb 97/2008-829 z 18. júna 2018 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 43 Cob 98/2018-881 z 20. decembra 2018,*

právoplatným 4. februára 2019, t. j. pred podaním ústavnej sťažnosti. Je pravdou, že konanie trvalo pred Okresným súdom Banská Bystrica viac ako desať rokov, čo je možné považovať za neprimeranú dobu vedenia súdneho konania. Zákonná sudkyňa poukazuje na skutkovú náročnosť namietanej veci, nariadenie dvoch znaleckých dokazovaní, časovú náročnosť namietanej veci, časovú náročnosť na štúdium spisu a hodnotenie skutkového stavu v nadväznosti aj na iné dôkazné prostriedky. Mám za to, že uplatnená výška finančného zadostučinenia je vzhľadom na výšku predmetu prejednávaného sporu neprimeraná.“

8. K ústavnej sťažnosti sa vyjadrila aj zákonná sudkyňa JUDr. Anna Pikulová, ktorá uviedla, že nečinnosť súdu nebola úmyselná, a poukázala na skutočnosť, že prejednávaný spor bol náročný po skutkovej stránke, pretože sťažovateľka produkovala neskutočné množstvo návrhov na vykonanie dokazovania. Obsah súdneho spisu ku dňu vyhlásenia rozsudku 18. júna 2018 obsahoval 2 zväzky s počtom listov 811 a 4 veľké obálky, ktoré tvorili prílohu spisu.

9. Ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľky, aby sa vyjadril, či trvá na ústnom pojednávaní, a zároveň mu zaslal vyjadrenie okresného súdu na vedomie a prípadné zaujatie stanoviska k veci. Právny zástupca sťažovateľky sa nevyjadril.

III.

Posúdenie veci ústavným súdom

10. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

11. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

12. Predmetom konania pred ústavným súdom po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie bolo posúdenie, či postupom okresného súdu dochádza(lo) v namietanom konaní k porušeniu práv spojených s včasným vybavením veci garantovaných referenčnými normami.

13. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

14. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

15. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti konštantne vychádza z názoru, že účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 365/04). Pre naplnenie

práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súdy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. I. ÚS 118/02).

16. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej už od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý aj do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku.

17. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom súdnom konaní mohlo dôjsť k zbytočným prietahom, a teda či bolo alebo nebolo porušené základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04, I. ÚS 398/2016). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu prerokúvanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

18. Čo sa týka podielu sťažovateľky na dĺžke konania, ústavný súd zistil, že sťažovateľke možno pričítať podiel na vzniku prietáhov, a to najmä v súvislosti s viacnásobnými žiadosťami o odročenie pojednávania (napr. pojednávanie 12. 5. 2009, 25. 9. 2009, 27. 10. 2009). Tvrdené nadmerné množstvo návrhov na dokazovanie síce môže vyvolávať otázky nad koncentrovanosťou dotknutej strany sporu, no vo vzťahu k predmetu konania ako ospravedlňujúci argument nevyznieva veľmi presvedčivo. Súd rozhoduje, aké dôkazy vykoná, a v zásade sa má rozhodnúť na jednom pojednávaní, aj keď treba súdu uznať, že dotknutá vec takýto ideálny priebeh neumožňovala.

Spory o pohľadávky medzi vlastníkami bytov a nebytových priestorov možno síce zaradiť medzi zložitejšie spory a nedostatočne judikované, no predmet sporu pred všeobecným súdom (o pohľadávku 500 eur) by za žiadnych okolností nemal viesť k desaťročnému sporu. Ústavný súd prihliadol na opakované znalecké dokazovanie.

19. A práve spomenutá extrémna dĺžka konania bola dôvodom, pre ktorý ústavný súd už detailne neanalyzoval problematické úseky konania z hľadiska priet'ahov. Ak nečinnosť súdu charakterizuje konanie ako celok, nemá význam hodnotiť sporadické úkony súdu (II. ÚS 200/05, I. ÚS 398/08, IV. ÚS 60/09, I. ÚS 76/09, I. ÚS 289/2010). Argumentáciu okresného súdu týkajúcu sa sústredenosti značne relativizujú úseky konania od 28. mája 2008 do 31. marca 2009, od 28. apríla 2010 do 14. októbra 2010, od 14. marca 2011 do 31. mája 2012, od 19. júna 2012 do 8. novembra 2012, od 22. októbra 2014 do 24. marca 2015 a od 3. októbra 2016 do 28. júna 2017. Z pohľadu dokazovania a zabezpečovania potrebných listín je doba rozhodovania vyše 10 rokov ústavne neakceptovateľnú na riešenie akejkoľvek zložitej právnej otázky.

20. Pokiaľ ide o obranu okresného súdu spočívajúcu v preťaženosti súdu, ústavný súd tu poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99). Ústavný súd rozumie, že nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či zákonného sudcu, trvá však na tom, že systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti nemožno pripísať na ťarchu účastníkov súdneho konania a mieru ochrany ich práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na dlhodobu obmedzené personálne kapacity príslušných súdov (napr. I. ÚS 119/03).

21. V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľku (rozsudok ESĽP vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko, I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Osobitne zohľadnil argumentáciu, že viac ako o 500 eur išlo sťažovateľke o vyriešenie principiálnej otázky súvisiacej s „*platením za niečo , čo nie je odobrané*“.

22. Ústavný súd konštatuje, že postupom okresného súdu bolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

23. Sťažovateľka žiadala priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 eur a túto svoju požiadavku odôvodnila jednak samotným porušením svojich práv zbytočnými priet'ahmi a taktiež celkovou dobou konania pred okresným súdom.

24. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

25. Podanie ústavnej sťažnosti na záver procesu, keď zostáva rozhodnúť už len o trovách konania, je síce z hľadiska včasnosti ústavnej sťažnosti ešte tolerovateľné (Čičmanec, ESĽP), no takáto sťažnosť už vo vzťahu k veci samej výrazne míňa jeden z dôležitých cieľov, ktorým je odstránenie právnej neistoty spojenej s nerozhodnutím veci (IV. ÚS 221/04).

26. Berúc do úvahy uvedenú skutočnosť, tiež predmet sporu, ktorý spadá do kategórie drobných sporov (500 eur), a jeho význam pre sťažovateľku (ten bol dôležitý bez ohľadu na hodnotu predmetu sporu v súvislosti s právnou istotou vykonávania úhrad), tiež na výsledok konania pred ústavným súdom, ktorého náklady boli sťažovateľke súdom akceptované, dospel ústavný súd k názoru, že už samotným deklarováním porušenia základného práva sa sťažovateľke čiastočne zadosťučinilo.

27. Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie vyššieho stupňa ochrany vo forme primeraného finančného zadost'učinenia. Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Vzhľadom na uvedené skutočnosti, najmä na celkovú dĺžku konania považoval ústavný súd za primerané finančné zadost'učinenie vo výške 2 000 €.

28. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania s'ťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

29. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal s'ťažovateľke náhradu trov konania v sume 450,29 € z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2020 a to za prevzatie a prípravu zastúpenia a písomné vyhotovenie s'ťažnosti v hodnote po 177 € vrátane dvoch režijných paušálov po 10,62 €. Vzhľadom na to, že právny zástupca s'ťažovateľky je platiteľom DPH, zvyšuje sa priznaná náhrada trov konania o 20 %, t. j. o 75,05 €. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu s'ťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 26 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

30. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. februára 2021

Robert Šorl
predseda senátu